

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук
Кафедра хімії середовища та хімічної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ І ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність А4 (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні
кафедри хімії середовища та
хімічної освіти
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Безпека життєдіяльності і цивільний захист
Викладач	Матківський Микола Петрович
Контактний телефон викладача	0342-59-61-69
Е-mail викладача	mykola.matkivskyi@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Вівторок 15.30 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>«Безпека життєдіяльності і цивільний захист» є обов'язковим освітнім компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього рівня бакалавра з галузі знань А Освіта, спеціальності А4 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта). Курс «Безпека життєдіяльності і цивільний захист» орієнтований на здобуття студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та призвести до несприятливих наслідків на робочих місцях чи об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою вивчення дисципліни є формування у студентів сучасних знань з безпеки життєдіяльності і цивільного захисту та необхідних у майбутній практичній діяльності фахівців умінь і навичок для вирішення завдань захисту людей і середовища їх проживання.</p> <p>Основні цілі вивчення дисципліни — опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.</p> <p>Структурно-логічне місце навчальної дисципліни.</p> <p>Пререквізити (попередня ОК, яка передувала вивченню дисципліни): «Вступ до спеціальності».</p> <p>Кореквізити (ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни): «Правознавство», «Психологія»</p> <p>Постреквізити (наступні ОК, що використовують матеріали дисципліни): «Інклюзія в освіті», «Навчальна практика в закладах освіти (ознайомлюючі)», «Громадянська освіта».</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:</p> <p>Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та</p>	

практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 4. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК18. Здатність використовувати здоров'язберезувальні технології під час освітнього процесу, формувати в здобувачів освіти культуру здорового й безпечного способу життя, надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни.

Програмні результати навчання для предметної спеціальності (ПРН) А4.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»

ПРН 3 – виявляти критичне мислення, аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію з різних джерел, включно з цифровими ресурсами, визначати власну позицію із суперечливих питань;

ПРН 7 – інтегрувати знання з історії та громадянської освіти в цілісну педагогічну діяльність, реалізовувати міждисциплінарні підходи;

ПРН 14 – використовувати здоров'язберезувальні технології в освітньому процесі та формувати культуру здорового і безпечного способу життя в учнів.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни (д.ф.з.о. / з.ф.з.о.)

лекції	12 / 6
семінарські / практичні заняття	18 / 4
самостійна робота	60/ 80

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1-й семестр	А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість год.		
	лекції д.ф.з.о. / з.ф.з.о.	практичні заняття д.ф.з.о. / з.ф.з.о.	сам. роб. д.ф.з.о. / з.ф.з.о.
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності і цивільного захисту. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	2 / 1	2 / –	10 / 12
Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей,	2 / 1	2 / 1	10/ 14

тварин, рослин, об'єкти економіки																												
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Аварії на потенційно-небезпечних об'єктах.	2 / 1	3 / 1	10 / 14																									
Тема 4. Пожежна безпека.	2 / 1	3 / –	10 / 12																									
Тема 5. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики	2 / 1	4 / 1	10 / 14																									
Тема 6. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та адміністративних одиниць у НС.	2 / 1	4 / 1	10 / 14																									
	ЗАГ:	12 / 6	18 / 4																									
			60 / 80																									
6. Система оцінювання навчальної дисципліни																												
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі <i>заліку</i>. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за поточний контроль знань.</p> <p>Підсумковий бал за поточний (і водночас, у підсумку, і семестровий) контроль знань складається із суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально – 20 балів), тематичних тестових контрольних робіт (максимально – 80 балів) та в сукупності становить до 100 балів включно.</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th colspan="3" style="text-align: center;">Шкала оцінювання:</th> </tr> <tr> <th style="text-align: center;">Університетська</th> <th style="text-align: center;">Національна</th> <th style="text-align: center;">Шкала ЄКТС</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">90-100</td> <td style="text-align: center;">відмінно</td> <td style="text-align: center;">А</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">80-89</td> <td rowspan="2" style="text-align: center;">добре</td> <td style="text-align: center;">В</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">70-79</td> <td style="text-align: center;">С</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">60-69</td> <td rowspan="2" style="text-align: center;">задовільно</td> <td style="text-align: center;">В</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">50-59</td> <td style="text-align: center;">Е</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">26-49</td> <td style="text-align: center;">незадовільно (з можливістю повторного складання)</td> <td style="text-align: center;">FX</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">1-25</td> <td style="text-align: center;">незадовільно (з обов'язковим повторним курсом) F</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>			Шкала оцінювання:			Університетська	Національна	Шкала ЄКТС	90-100	відмінно	А	80-89	добре	В	70-79	С	60-69	задовільно	В	50-59	Е	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX	1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом) F	
Шкала оцінювання:																												
Університетська	Національна	Шкала ЄКТС																										
90-100	відмінно	А																										
80-89	добре	В																										
70-79		С																										
60-69	задовільно	В																										
50-59		Е																										
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX																										
1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом) F																											
Вимоги до письмових робіт	<p>Написання тематичної тестової контрольної роботи, як правило, є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки.</p> <p>Тематична тестова контрольна робота включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 20 тестових питань (по 5 балів за кожне питання). <p>Оцінювання знань студентів після проходження тематичної тестової контрольної роботи проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <p>Тематична тестова контрольна робота виконується в тестовій формі (20 тестів по 5 балів за питання). Тести згенеровані на сайті дистанційного навчання на платформі d-learn на сторінці дисципліни.</p>																											
Семінарські заняття	<p>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Водночас здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.</p> <p>Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 100-бальною шкалою.</p>																											

На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання:

“90–100” балів – знання студента(ки) відмінні.

Студент(ка) глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями з курсу «Безпека життєдіяльності і цивільний захист». Виявляє усвідомлені уміння і навички, необхідні для майбутньої роботи, вміє використовувати необхідну джерельну базу, порівнювати, співставляти різні явища і процеси, давати вичерпний аналіз порушеної проблеми, володіє понятійно-категорійним апаратом дослідження тощо. Володіє просторовою компетенцією, вмінням систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерела небезпеки, критичним мисленням, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в освітній діяльності, має синтетичне мислення, та ін. Керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності.

“70–89” балів – знання студента(ки) добрі.

Студент(ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена. Володіє понятійним апаратом, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати доступний матеріал, будує аргументацію на основі доказів. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію візуальних джерел, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в освітній діяльності, має певний рівень синтетичного мислення, застосовує оптимальну стратегію пізнавальної діяльності тощо. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності. Однак допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.

“50–69” балів – знання студента(ки) задовільні.

У студента(ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (в межах 50% і навіть більше), не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і надто спрощена. Посередньо знає термінологічну базу курсу і володіє понятійним апаратом, не вміє до кінця систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал, переконливо аргументувати свою відповідь. Вміє організовувати пошук візуальних педагогічних джерел, але не може їх критично проаналізувати. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності, однак, хоч і володіє більшою частиною фактичного матеріалу, викладає його не досить послідовно і логічно, не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки.

“1–49” балів – знання студента(ки) незадовільні.

	У студента(ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 40%), відсутні уміння й навички, тому він (вона) не здатен(на) їх використовувати на практиці; відповідь не змістовна, в роботі є дуже суттєві помилки. Не ознайомлений(а) належним чином з методологією та організацією підготовки до семінарських занять та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати джерела з візуальної історії. Не володіє критичним мисленням, аналізом і синтезом, відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка й оцінка інших. Не вміє організовувати пошук візуальних освітніх джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує на належному рівні сучасні інформаційно-технологічні ресурси та інноваційні технології в освітній діяльності.								
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей».								
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік . Розподіл балів <table border="1" data-bbox="608 925 1501 1267"> <thead> <tr> <th>Завдання</th> <th>Кількість балів</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Не менше чотири оцінки на семінарських заняттях (або середня оцінка в перерахунку)</td> <td>5x4=20 балів</td> </tr> <tr> <td>П'ять тематичних тестових контрольних робіт</td> <td>5x20= 100 балів з коефіцієнтом 0.8, сумарно 80 балів</td> </tr> <tr> <td>Разом:</td> <td>20+80=100 балів</td> </tr> </tbody> </table>	Завдання	Кількість балів	Не менше чотири оцінки на семінарських заняттях (або середня оцінка в перерахунку)	5x4=20 балів	П'ять тематичних тестових контрольних робіт	5x20= 100 балів з коефіцієнтом 0.8, сумарно 80 балів	Разом:	20+80=100 балів
Завдання	Кількість балів								
Не менше чотири оцінки на семінарських заняттях (або середня оцінка в перерахунку)	5x4=20 балів								
П'ять тематичних тестових контрольних робіт	5x20= 100 балів з коефіцієнтом 0.8, сумарно 80 балів								
Разом:	20+80=100 балів								

7. Політика навчальної дисципліни

Контрольні письмові роботи, як правило, виконуються студентами після почергово проведених дво-трьох семінарських занять.

Академічна доброчесність:

У Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент (-ка), повинні дотримуватися: Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-04-kodeksu-chesti-trykarpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylia-stefanyka.pdf>, Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-03-polozhennia-pro-komisiuu-z-pytan-etyky-ta-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf>, Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf>, Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагиату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студенту повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять та активна участь на лекціях, семінарських і практичних заняттях є обов'язковою умовою успішного складання заліку з пропонованого курсу. Участь у практичних заняттях може проходити в таких формах: виступ, опонування, моделювання проблемної ситуації, рецензія, участь у дискусії тощо.

За умови відсутності студента(-ки) на лекції чи практичному занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений день (як правило, у вівторок о 15.30–16.30 год.) має відбутися відпрацювання. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі, шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання тощо.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності: Підручник. - 2-ге видання. – К.: "Центр учбової літератури", 2019. – 448 с.
2. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства: Підручник. – К.: "Центр учбової літератури", 2023. – 312 с.
3. Пістун І.П., Кочубей В.І. Безпека життєдіяльності. Підручник (стереотипне видання). – Суми Університетська книга: 2025. – 575 с.
4. Безпека життєдіяльності: навч. посібник / Т.Є. Стиценко, Г.В. Пронюк, Н.М. Сердюк, І.І. Хондак. – Харків: ХНУРЕ, 2018. – 336 с.
5. Пістун І.П. Практикум з безпеки життєдіяльності / І.П.Пістун, В.І. Кочубей: навч. посіб. – Суми: Університет. Книга, 2023 – 352 с.
6. Грибан В.Г. Безпека життєдіяльності та охорона праці: Підручник / В.Г.Грибан, А.Є.Фоменко, Д.Г.Казначеев. – Дніпро: Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2022. – 388 с.
7. Цивільний захист. Підручник / Запорожець О.І., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Русаловський А.В., Кулалаєва Н.В. - К. : «Центр учбової літератури», 2020. - 264 с.
8. В.А. Дубінін , В.І. Ізотов , В.В. Ляшенко , Л.М. Маркіна , О.Ю. Савіна , П.В. Штейн - «Актуальні питання цивільного захисту» - Одеса : «НУК», 2020. – 464 с.
9. Охорона праці та цивільний захист: Підручник / О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська. За ред. О. Г. Левченка. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 472 с.
10. Цивільний захист у схемах: навч. посібник / А.О. Собакарь, Д.Г. Казначеев, В.Д. Поливанюк, О.І. Бойко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.
11. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI від 02.10.2012. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

12. Matkivskiy, M., & Taras, T. (2024). Pollution of the atmosphere, soil and water resources as a result of the Russian-Ukrainian war. *Ecological Safety and Balanced Use of Resources*, 15(1), 87-99. <https://doi.org/10.69628/esbur/1.2024.87>

13. Матківський М.П. Зміни хімічного складу ґрунтів внаслідок впливу воєнних дій //VIII International scientific and practical conference «Scientific Research as a Mechanism of Effective Human Development» (January 31-February 2, 2024) Sofia, Bulgaria, International Scientific Unity. 2024. 379 p.

14. Методичні рекомендації до змісту та організації самостійної роботи студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2013. URL: <http://surl.li/czephx>

16. Стратегія розвитку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на 2020–2027 рр. Івано-Франківськ, 2019. URL: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Стратегія-розвитку-ПНУ_сайт2022.pdf

Додаткова література:

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навчальний посібник / Леськів Г.З., Верескля М.Р., Львів: Вид-во: ЛьвДУВС, 2018. 457с.

2. Безпека життєдіяльності та цивільний захист [Електронний ресурс]: підручник для студ. спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інженерно-комунікаційних технологій / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний; КПП ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 10,2 Мбайт). Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 267 с. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41133/1/Bezpeka_pidruchnyk.pdf

3. Мелех Л.В. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навчальний посібник / Мелех Любомира Володимирівна. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. - 219 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4863>

4. Навчально-методичний посібник до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності, основи охорони праці» для студентів освітнього ступеня „бакалавр" усіх спеціальностей та форм навчання / Укладачі : О. Я. Гурик, І. Б. Окіпний, В. С. Сенчишин, С. Ю. Мариненко, О. І. Король. Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2025. 123 с.

5. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с

6. Безпека життєдіяльності : навчальний посібник. В. В. Зацарний [та ін.] ; Міжнародний університет фінансів. Київ : Основа, 2016. 204 с.

7. Зеркалов, Д. В. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці : навчальний посібник / Д. В. Зеркалов ; Міжнародний університет фінансів. Київ: Основа, 2016. 267 с.

8. Зеркалов, Д. В. Безпека життєдіяльності: словник-довідник: навчальний посібник. Нац. технічний ун-т України "КПІ".К. : Основа, 2011. 168 с.

9. Мягченко, О. П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства: навчальний посібник

К. : Центр учбової літератури, 2015. 384 с.

10. Рачков С.М., Горпиненко С.М. Цивільний захист в закладах загальної середньої освіти. Навчально-методичний посібник/ Харків, 2019. <https://nmc.dsns.gov.ua/upload/1/2/9/7/3/docs-navc-metodicni-posibniki-nmp-civilnii-zaxist-zzso-nmp-civilnii-zaxist-zzso.pdf>

Викладач

*Матківський М.П.,
доцент кафедри хімії середовища
та хімічної освіти*